

Συμφωνία ΤΤΙΡ: τα οφέλη και οι επιπτώσεις της στις διατλαντικές εμπορικές σχέσεις (Εμμανουέλα Πετράκη, ΜΑ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=166837>]

Με το πέρασμα του χρόνου καθίσταται σαφές ότι η διατλαντική σχέση δεν είναι στάσιμη, αντιθέτως έχει εξελιχθεί σημαντικά κατορθώνοντας να προσαρμοστεί και να επιβιώσει στη νέα δυναμική που υπαγορεύουν οι διεθνείς περιστάσεις. Πράγματι, το δίκτυο των θεσμών που πλαισιώνουν τη συνεργασία ΕΕ-ΗΠΑ έχει γίνει αρκετά πολυδιάστατο και εκλεπτυσμένο. Ωστόσο, ανακύπτει το ερώτημα αν και σε ποιο βαθμό είναι το σύστημα αυτό επαρκές για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των δυο ίσως σημαντικότερων παραγόντων οικονομικής πολιτικής στην παγκόσμια σκηνή. Ανεξάρτητα από μια θετική ή αρνητική απάντηση, το βέβαιο είναι ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης. Επομένως δεδομένων των συνθηκών, οι δύο πλευρές κρίνεται σκόπιμο να εστιάσουν στην αναβάθμιση των διατλαντικών συνδετικών δεσμών, είτε μέσα από νέες συμφωνίες (όπως η ΤΤΙΡ) είτε μέσα από την ενίσχυση των υφιστάμενων συστημάτων.

Σε οικονομικό επίπεδο, η διατλαντική εταιρική σχέση παραμένει ισχυρή, αποδεικνύοντας παρά τα εμπόδια ότι έχει την απαραίτητη διάρκεια και ένταση. Αναλυτικότερα, στον τομέα των αγαθών το διατλαντικό εμπόριο έχει αυξητική τάση από το 2003, αν και επηρεάστηκε από την ύφεση, φαίνεται ότι σταδιακά επανέρχεται στα προ της κρίσης επίπεδα. Παρόμοια εικόνα παρατηρείται και στο εμπόριο υπηρεσιών. Από την άλλη πλευρά, αξιοσημείωτη είναι τα τελευταία έτη η δυναμική παρουσία των αναδυόμενων χωρών BRICS στις διεθνείς συναλλαγές, η οποία απειλεί όλο και περισσότερο το διατλαντικό εμπόριο. Έτσι ενώ οι ΗΠΑ παραμένουν ο κύριος εξαγωγικός προορισμός των ευρωπαϊκών αγαθών, η Κίνα είναι πλέον ο σημαντικότερος προμηθευτής αγαθών για την ΕΕ.

Παράλληλα, οι ΗΠΑ και η ΕΕ είναι η κύρια πηγή αλλά και ο προορισμός για τις FDI των δύο εταίρων. Αν και η ύφεση μείωσε για ένα διάστημα τις εκατέρωθεν επενδυτικές ροές, έκτοτε έχουν ανακάμψει. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι, το 2015 οι αμερικανικές επιχειρήσεις απέσυραν τις επενδύσεις τους από την Ελλάδα, την Ουγγαρία και την Πολωνία. Παρόλα αυτά, οι διατλαντικές άμεσες ξένες επενδύσεις αποτελούν μια πολύ σημαντική πηγή εσόδων για τις ευρωπαϊκές και τις αμερικανικές πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Όσο αφορά τους φραγμούς στο διατλαντικό εμπόριο, αντικείμενο συζήτησης αποτελούν κατά κύριο λόγο τα μη δασμολογικά εμπόδια, καθώς οι δασμοί είναι εν γένει σε χαμηλά επίπεδα. Θα πρέπει κατά συνέπεια να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια για την άρση αυτών των εμποδίων, έχοντας υπόψη ότι η πλήρης κατάργησή τους είναι μάλλον ανέφικτη. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται απαραίτητο να δοθεί έμφαση στην εναρμόνιση των εμπορικών κανονισμών και των προτύπων πέρα από τον Ατλαντικό.

Αναμφισβήτητα, η χρηματοπιστωτική κρίση δεν άφησε ανεπηρέαστη τη διατλαντική οικονομία. Ανεξάρτητα με το ποια πλευρά διαχειρίστηκε την κατάσταση καλύτερα, είναι ξεκάθαρο ότι οι κλυδωνισμοί συνεχίζονται. Προς το παρόν τα στοιχεία δείχνουν ταχύτερη ανάκαμψη της αμερικανικής πλευράς, η

οποία και φαίνεται ν' ασκεί πίεση στην ευρωπαϊκή πλευρά να αναλάβει πιο δραστικά μέτρα. Ωστόσο, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι, πέρα από τη μεταξύ τους συνεργασία, κάθε εταίρος διατηρεί την ανεξαρτησία του στη χάραξη της οικονομικής του πολιτικής. Στον απόηχο της κρίσης και παρά τις διαφορές ΕΕ-ΗΠΑ, το διατλαντικό μέτωπο παραμένει ενωμένο. Δείγμα αυτής της ενότητας και μάλιστα ιδιαίτερα θετικό, ήταν το γεγονός ότι οι δύο πλευρές συμφώνησαν από κοινού για το σχεδιασμό και την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στη Ρωσία μετά τις εξελίξεις στην Ανατολική Ουκρανία το 2014. Πλέον αναμένεται η εκτίμηση των επιπτώσεων της βρετανικής αποχώρησης από την ΕΕ. Αν και αρχικά οι ΗΠΑ τάχθηκαν υπέρ της ευρωπαϊκής συνοχής, η δυναμική της σχέσης των ΗΠΑ με την Βρετανία παραμένει ισχυρή και σε καμία περίπτωση δε μπορεί ν' αγνοηθεί.

Σε ένα παγκοσμιοποιημένο αλλά και ευμετάβλητο περιβάλλον, Αμερική και Ευρώπη φαίνονται αποφασισμένες να διατηρήσουν ισχυρούς συνεκτικούς δεσμούς. Την τακτική αυτή αποτυπώνουν οι διαπραγματεύσεις για την ΤΤΙΡ. Μια συμφωνία αναμφισβήτητα περίπλοκη αλλά και φιλόδοξη με στόχο να σηματοδοτήσει μια νέα εποχή εμπορικών συμφωνιών, όπως άλλωστε επιδιώκουν η TPP και η CETA. Στο σημείο αυτό δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι, αν και το διαπραγματευτικό μέτωπο της ΕΕ παρουσιάζεται ενιαίο μέσω της Επιτροπής, η στάση και οι επιδιώξεις των επιμέρους κρατών-μελών διαφοροποιούνται σημαντικά. Αυτός είναι άλλωστε και ένας από τους παράγοντες που οδήγησε σε μακροσκελείς συνομιλίες, αλλά και σε ένα οιονεί ανταγωνισμό μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, για την πρόταση που θα επικρατήσει και θα παρουσιαστεί τελικά στους Αμερικανούς ομολόγους.

Οπωσδήποτε τα δυνητικά οφέλη της ΤΤΙΡ δεν είναι αμελητέα, όμως φαίνεται ότι και ο αντίλογος έχει βάσιμα επιχειρήματα. Άλλωστε η συμφωνία είναι σχεδιασμένη ώστε να περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα εμπορικών κλάδων, αγγίζοντας αρκετά ευαίσθητα ζητήματα που δεν είχαν βρεθεί ποτέ ξανά στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Σε αυτό το κομμάτι είναι αναγκαίο να αναγνωριστεί ο πρωτοποριακός χαρακτήρας της ΤΤΙΡ, αλλά ενδεχομένως για αυτό ακριβώς το λόγο ορισμένα ζητήματα (ασφάλεια τροφίμων, σύστημα ISDS) θα έπρεπε να προσεγγιστούν με μεγαλύτερη προσοχή, ώστε οι προτάσεις να συμβαδίζουν περισσότερο με την κοινή γνώμη στο σύνολό της. Είναι βέβαια γενικά αποδεκτό ότι, μια τόσο ευρεία συμφωνία συνεπάγεται νικητές και ηττημένους, τόσο μεταξύ των διαπραγματευόμενων μερών όσο μεταξύ των τρίτων χωρών και των λοιπών εμπλεκόμενων παραγόντων.

Αν και έχει διεξαχθεί πλήθος ερευνών προκειμένου να διαπιστωθούν οι επιπτώσεις

της συμφωνίας το ζήτημα παραμένει αμφιλεγόμενο. Οι περισσότερες μελέτες δείχνουν ότι η ΕΕ στο σύνολό της θα επωφεληθεί από την ΤΤΙΡ αν και η κατανομή των κερδών θα είναι άνιση. Από την άλλη, μάλλον θα προκύψουν μεγαλύτερα κέρδη για τις ΗΠΑ από ό, τι για την ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση, τα οφέλη της ΤΤΙΡ θα είναι μάλλον περιορισμένα στο σενάριο της αποκλειστικής αφαίρεσης των δασμών και θα αυξηθούν ανάλογα με το επίπεδο κανονιστικής εναρμόνισης που θα επιτευχθεί. Το συγκριτικό πλεονέκτημα των διαφόρων χωρών εξαρτάται πιθανότατα είτε από την τοποθεσία και τις υποδομές τους είτε από τον προσανατολισμό του εμπορίου τους, αλλά κυρίως από ένα σύνολο επιμέρους παραμέτρων και διατάξεων που δεν είναι δυνατό να καθοριστούν με βεβαιότητα στο στάδιο αυτό. Εάν η ΤΤΙΡ συναφθεί η αύξηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των δύο εταίρων θα προκαλέσει κατά πάσα πιθανότητα σημαντική εκτροπή του εμπορίου, συνεπώς τα αποτελέσματα για τις τρίτες χώρες θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό και από την πολιτική που θα υιοθετήσουν οι ίδιες μετά την υπογραφή της συμφωνίας.

Αναφορικά με τις διεθνείς εξελίξεις, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η παρούσα χρονική στιγμή λειτουργεί σε βάρος της υπό διαπραγμάτευση συμφωνίας. Καθώς τα εκκρεμή θέματα του περιεχομένου αποδεικνύονται ιδιαίτερα περίπλοκα και η δυναμική στην παγκόσμια πολιτική σκηνή μεταβάλλεται, η επιβράδυνση και κατ'επέκταση η παύση των συνομιλιών θεωρείται πλέον δεδομένη. Οι λόγοι που υπαγορεύουν την ΤΤΙΡ παραμένουν, αλλά η ΕΕ και οι ΗΠΑ μοιάζουν πολύ απασχολημένες με την επίλυση εσωτερικών τους ζητημάτων (προσφυγική κρίση στην Ευρώπη, Brexit, αλλαγή πολιτικής ηγεσίας στις ΗΠΑ). Η ΤΤΙΡ μπορεί να έχει νόημα από οικονομική και στρατηγική άποψη και για τις δύο πλευρές, αλλά αυτό φαίνεται να σημαίνει λίγα τη δεδομένη χρονική στιγμή.

Στο πλαίσιο αυτό, η εκπόνηση μιας εργασίας για την ΤΤΙΡ αποτελεί μια πρόκληση καθώς οι εξελίξεις τρέχουν, όποιο όμως και να είναι το αποτέλεσμα, είναι πλέον ξεκάθαρο ότι ο διάλογος θα οδηγήσει μελλοντικά σε μια διατλαντική συμφωνία, είτε με τη μορφή της ΤΤΙΡ είτε με κάποια άλλη μορφή. Τελικά, η συμφωνία αυτή δε θα εξαρτηθεί μόνο από τη βούληση των μερών, αλλά θα αντικατοπτρίζει τη νέα δυναμική που θα διαμορφωθεί από την παγίωση ενός νέου διεθνούς πολιτικού σκηνικού. Από την παραπάνω επισκόπηση είναι σαφές ότι η διατλαντική εταιρική σχέση έχει διαρκέσει στο χρόνο και τα μέρη είναι διατεθειμένα να εργαστούν προκειμένου να διασφαλίσουν τη διάρκειά της στο μέλλον. Το διατλαντικό εμπόριο φαίνεται να έχει ανακάμψει ιδίως μέσω των επενδυτικών ροών, γεγονός που αποτελεί ιδιαίτερα θετική ένδειξη για την διεθνή οικονομία συνολικά. Όσο για τη συζήτηση γύρω από την ΤΤΙΡ, αποτέλεσε αναμφισβήτητα ένα πολύ ελπιδοφόρο και μακρόπνοο σχέδιο. Όταν ξεκίνησαν οι συνομιλίες φαινόταν ότι η διατλαντική

οικονομία ήταν έτοιμη για το επόμενο μεγάλο βήμα που έπρεπε να είχε γίνει από καιρό. Όμως η προσέγγιση σε αρκετά ζητήματα ήταν λανθασμένη και ίσως ρισκοκίνδυνη, γεγονός που καθυστέρησε την ολοκλήρωση της συμφωνίας και δικαιολογημένα προκάλεσε αντιδράσεις. Πλέον διαφαίνεται μια μεγάλη περίοδος διακοπής των συνομιλιών. Τόσο η ΕΕ όσο και οι ΗΠΑ έχουν να επιλύσουν ουσιαστικότερα εσωτερικά ζητήματα. Πάντως η ΤΤΙΡ κράτησε ζωντανή τη διατλαντική εταιρική σχέση σε μια δύσκολη μεταβατική περίοδο. Μέσα από όλη αυτή την προσπάθεια επήλθε σημαντική σύγκλιση και οι δυο εταίροι κατανοούν πλέον καλύτερα τις επιδιώξεις και τις πεποιθήσεις ο ένας του άλλου. Έτσι όταν επιστρέψουν και πάλι στις διαπραγματεύσεις, ΕΕ και ΗΠΑ θα είναι πιο ώριμες και το αποτέλεσμα της συμφωνίας πιο άμεσο και ολοκληρωμένο.

Είναι επομένως φανερό ότι η διατλαντική σχέση όντας μακρόχρονη και ιδιαίτερα πολύπλευρη, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο εκτενούς ανάλυσης και έρευνας. Η μελέτη αυτή επικεντρώθηκε πέρα από το θεσμικό πλαίσιο, στην οικονομική σκοπιά της συνεργασίας ΕΕ-ΗΠΑ. Η ανάλυση επιχείρησε να παρουσιάσει ορισμένα καίρια και επίκαιρα θέματα γύρω από τη διατλαντική εταιρική σχέση δίνοντας το έναυσμα στον αναγνώστη για περαιτέρω εμβάθυνση.

TTIP: Transatlantic Trade and Investment Partnership

BRICS: Brazil, Russia, India, China and South Africa

Βιβλιογραφία

□ Ελληνική

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2015) Εμπορική Συμφωνία ΕΕ-ΗΠΑ: Τί ακριβώς είναι το

**«ISDS»; άρθρο διαθέσιμο στο <http://www.europarl.europa.eu/news/el/news>
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο P8_TA(2015)0252, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου**

της 8ης Ιουλίου 2015 που περιέχει τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προς

την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις για τη διατλαντική

εταιρική σχέση συναλλαγών και επενδύσεων (ΤΤΙΡ)

Καρακώστας Εμμανουήλ, (2013) Οι οικονομικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με

τις χώρες ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα και η θέση της Ελλάδος. (Μη εκδοθείσα διπλωματική

εργασία). Πανεπιστήμιο Πειραιά

Κατσίκη Μαργαρίτα, (2016) Μακροοικονομικές Πολιτικές της ΕΕ. Αθήνα, Εκδόσεις ΟΠΑ

Ξενόγλωσση

Akhtar Shayerah Ilias and Jones Vivian C, (2014) Proposed Transatlantic Trade and Investment Partnership (T-TIP): In Brief. CRS Congressional Research Service Report

available at <https://fas.org/sgp/crs/row/R43158.pdf>

Akman M. Sait et al., (2015) Catalyst? TTIP's Impact on the Rest A VoxEU.org eBook.

London, CEPR Centre for Economic Policy Research Press

Antal Jarolim, (2011) Transatlantic Institutions-Remarks on their Work. Contemporary

European Studies 1/2011, PP.101-110

Babayan Nelli et al., (2016) Russia a test for transatlantic unity. Transatlantic Academy

available at <http://www.transatlanticacademy.org/sites/default/files/publications>

Blenkinsop Philip, (2016) U.S. committed to TTIP, more important due to Brexit: Kerry,

Reuters July 18 available at <http://www.reuters.com/article/us-trade-ttip-kerry>

Blenkinsop Philip, (2016) Trump victory could spell defeat for EU-U.S. trade deal,

Reuters November 9 available at <http://www.reuters.com/article/us-usa-election-trade>

Collinson Stephen, (2016) Why Brexit could hurt the US, too. CNN Politics April 22

available at <http://edition.cnn.com/2016/04/22/politics/obama-cameron-brexit-ukreferendum/>

Cowles Maria G. and Egan Michelle, (2012) The Evolution of the Transatlantic

Partnership. Transworld Paper no.03 available at <http://www.transworld-fp7.eu/?p=665>

Damro Chad, (2014) Competitive Interdependence: Transatlantic Relations and Global

economic Governance. Transworld Paper no.40 available at

<http://www.transworldfp7.eu/?p=1593>

De Ville Ferdi and Siles-Brügge Gabriel, (2016) What does Brexit mean for TTIP?

available at <https://www.euractiv.com/section/trade-society/opinion/what-does-brexitmean-for-ttip/>

Delegation of the European Union to the United States, (2015) The European Union A

guide for Americans. Washington DC, Delegation of the European Union to the United

States

Delegation of the European Union to the United States, (2014) EU Matters: Celebrating

60 Years in Washington. Washington DC, Delegation of the European Union to the

United States

Delegation of the European Union to the United States, (2013) EU Focus The

European Union and the United States Partners of Choice in a Complex World.

Washington DC, Delegation of the European Union to the United States

Dempsey Judy, (2015) The Huge Geopolitical and Security Implications of TTIP, CATO

Institute available at <http://carnegieeurope.eu/2015/10/03/huge-geopolitical-andsecurity-implications-of-ttip-pub-61507>

Dempsey Judy, (2016) Will TTIP happen? available at

<http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=63458>

Dennison Susi et al., (2014) European foreign policy scorecard 2014. London,

European Council on Foreign Relations (ECFR)

Dennison Susi et al., (2015) European foreign policy scorecard 2015. London,

European Council on Foreign Relations (ECFR)

Dennison Susi et al., (2016) European foreign policy scorecard 2016. London,

European Council on Foreign Relations (ECFR)

Di Mauro Danilo, (2014) The Meaning of Economy: US and EU Attitudes Towards

Economy in Time of Crisis. Transworld Paper no.32 available at <http://www.transworldfp7.eu/?p=1536>

Directorate-General for External Policies, Policy Department, (2014) The expected impact of the TTIP on EU Member States and selected third countries. Luxembourg, Publications Office of the European Union

Dullien Sebastian et al., (2015) A fresh start for TTIP. London, European Council on Foreign Relations (ECFR)

EPRS | European Parliamentary Research Service, (2016) EU-US negotiations on TTIP- A survey of current issues. Publication of the Members' Research Service

European Commission, (2016) Conclusion of the 14th TTIP Negotiation Round 15 July 2016. Luxembourg, Publications Office of the European Union

European Commission, (2016) The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) - State of Play. Luxembourg, Publications Office of the European Union

European Commission, (2016) Inside TTIP-An overview and chapter by chapter guide in plain English. Luxembourg, Publications Office of the European Union

European Commission, (2016) Top 10 Myths about TTIP- Separating facts from fiction. Luxembourg, Publications Office of the European Union

European Commission, (2016) The benefits of TTIP. Luxembourg, Publications Office of the European Union

European Commission, Directorate General External Relations, (2005) Review of the Framework for Relations between the European Union and the United States AN INDEPENDENT STUDY (Final Report). Brussels European Commission, Directorate General External Relations Unit C1

European Parliament, (2016) Employment and social affairs-TTIP and Jobs available at <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/supporting-analyses-search.html>

Eurostat, (2013) International trade and foreign direct investment. Luxembourg, Publications Office of the European Union

Eurostat, (2012) The EU in the world 2013 A statistical portrait. Luxembourg, Publications Office of the European Union

Eurostat, (2011) External and intra-European Union trade Data 2004-09. Luxembourg, Publications Office of the European Union

Felbermayr Gabriel et al., (2015) Macroeconomic potentials of transatlantic free trade: A high resolution perspective for Europe and the world available at <http://www.economic-policy.org/wp-content/uploads/2014/10/Felbermayr.pdf>

Francois Joseph et al., (2013) Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment-An Economic Assessment (Final Report). London, Centre for Economic Policy Research

Gentimir Irina-Elena, (2012) Transatlantic commercial relationship in the context of the current financial crisis available at http://ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2012_IV4_GEN.pdf

Hamilton Daniel S. and Quinlan Joseph P., (2016) The Transatlantic Economy 2016: Annual Survey of Jobs, Trade and Investment between the United States and Europe. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations

Hamilton Daniel S, (2014) Transatlantic Challenges: Ukraine, TTIP and the Struggle to be Strategic. Journal of Common Market Studies 2014 Volume 52 Annual Review pp. 25-39

Hamilton Daniel S. and Quinlan Joseph P., (2011) The Transatlantic Economy 2011: Annual Survey of Jobs, Trade and Investment between the United States and Europe. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations

Hilary John, (2016) Διατλαντική Εταιρική Σχέση Εμπορίου και Επενδύσεων-Χάρτα

Απορρύθμισης, Επίθεση στην εργασία, Κατάλυση της Δημοκρατίας (Δεύτερη, αναθεωρημένη έκδοση: Απρίλιος 2015). Brussels, Belgium, Rosa Luxemburg Stiftung

Kupchan Charles A., (2006) The Unraveling of the Atlantic Order: Historical Breakpoints in U.S.-European Relations. California, Institute of European Studies UC Berkeley

Mădălina Laura, (2014) The EU-US relation: Competition or Cooperation. SEA - Practical Application of Science Volume II, Issue 3 (5) /2014 PP. 275-280

Nataraj Geethanjali and Bruegel, (2016) Will TTIP survive Brexit?, Bruegel blogspot available at <http://bruegel.org/2016/07/will-ttip-survive-brexit/>

Odendahl Christian and Korteweg Rem, (2016) Shaping 21st century trade: TTIP, global standards and multilateralism. CER Centre for European Reform, Policy Brief available at <http://www.cer.org.uk/publications/archive/policy-brief/2016/shaping-21stcentury-trade-ttip-global-standards-and>

Oliver Tim and Williams Michael John, (2016) Special relationships in flux: Brexit and the future of the US-EU and US-UK relationships. The Royal Institute of International Affairs 92: 3 (2016) 547-567

Osborne Samuel, (2016) Angela Merkel suggests TTIP trade deal won't be concluded under Barack Obama's presidency, Independent November 17 available at <http://www.independent.co.uk/news/world/politics/ttip-on-hold-angela-merkel-barackobama-trade-deal-latest>

Pelkmans Jacques et al., (2014) The Impact of TTIP The underlying economic model and comparisons. CEPS Centre for European Policy Studies Report No 93 available at <https://www.ceps.eu/system/files>

Pisani-Ferry Jean, Posen Adam and Saccomanni Fabrizio, (2011) An ocean apart? Comparing transatlantic responses to the financial crisis. Brussels, Bruegel

Pollack Mark A., (2005) The New Transatlantic Agenda at Ten: Reflections on an Experiment in International Governance. Journal of Common Market Studies 2005

Volume 43. Number 5. pp. 899-919

Rampton Roberta and James William, (2016) Obama quashes prospect of fast-track

Brexit UK-U.S. trade deal. Reuters September 4 available at <http://uk.reuters.com/article/uk-g20-china-usa-britain>

Rashish Peter S, (2016) The presidential campaign and the future of US trade policy:

implications for transatlantic relations. European Policy Centre, Policy Brief available at

http://www.epc.eu/pub_details.php

Raza Werner et al., (2014) Assessing the claimed benefits of TTIP. Vienna, Austrian

Foundation for Development Research ÖFSE

Sapiro Miriam, (2016) US Election Note: Trade Policy After 2016. Chatham House The

Royal Institute of International Affairs, Research Paper available at

<https://www.chathamhouse.org/publication/us-election-note-trade-policy-after-2016>

Schneider-Petsinger Marianne, (2016) Brexit Clouds TTIP Negotiations But May Not

Scupper Deal, Chatham House the Royal Institute of International Affairs available at

<https://www.chathamhouse.org/expert/comment/brexit-clouds-ttip-negotiations>

Siegel Nicholas and Straubhaar Thomas, (2013) Perspectives for a Transatlantic Trade

and Investment Partnership (TTIP). Transatlantic Academy available at

<http://www.transatlanticacademy.org/events/2013-10-02/perspectives-transatlantictrade-and-investment-partnership-ttip>

Stephan Sabine and Löbbing Jonas, (2013) Foreign trade of the EU27-A regional and

sectorial analysis. Düsseldorf, Macroeconomic Policy Institute (IMK)

Tentori Davide and Zandonini Myriam, (2014) The Future of the Transatlantic

Economic Relationship: Opportunities and Challenges towards the TTIP.

Transworld

Paper no.35 available at <http://www.transworld-fp7.eu/?p=1547>

Vaïsse Justin, Dennison Susi et al., (2013) European foreign policy scorecard 2013.

London, European Council on Foreign Relations (ECFR)

Vaïsse Justin, Kundnani Hans et al., (2012) European foreign policy scorecard 2012.

London, European Council on Foreign Relations (ECFR)

Vaïsse Justin, Kundnani Hans et al., (2011) European foreign policy scorecard 2010.

London, European Council on Foreign Relations (ECFR)

Weiss Andrew S. and Richard Nephew, (2016) The Role of Sanctions in U.S.-Russian

Relations. Carnegie Endowment for international peace available at <http://carnegieendowment.org/2016/07/11/role-of-sanctions-in-u.s.-russian-relations->

Πστοσελίδες

1. Αντιπροσωπεία ΕΕ στις ΗΠΑ: <http://www.euintheus.org/>

2. Αντιπροσωπεία ΗΠΑ στην ΕΕ:

https://useu.usmission.gov/transatlantic_relations

3. Γραφείο Εκπροσώπου Εμπορίου των Ηνωμένων Πολιτειών:

<https://ustr.gov/>

4. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: http://ec.europa.eu/index_en.htm

5. Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία: <http://ec.europa.eu/eurostat>

6. Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης ΕΕ: <http://eeas.europa.eu/headquarters>